

Ковригіна О.К., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Грекова Л.Ю., старший викладач

ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ АВІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Авіаційні катастрофи часто є результатом злочинних дій, наприклад тероризму, піратства повітряного простору або навмисного знищення літака. У контексті війни з Російською Федерацією питання якісного розслідування авіаційних подій набуває особливої актуальності. Від початку повномасштабного вторгнення відбулись наступні авіаційні катастрофи, які розслідувала українська сторона: авіаційні події з вертольотом та літаком на аеродромі у Малі, авіаційна катастрофа з вертольотом в м. Бровари, Київської області там де загинуло керівництво МВС України. Авіаційна катастрофа з літаком у Грецькій Республіці, авіаційна аварія на аеродромі Ужгорода і у Запорізькій області [6]. Саме тому важливо створити загальне уявлення про розслідування авіаційних подій в Україні, ідентифікувати компетентні органи, які відповідають за ці процедури, та розглянути нормативно-правові аспекти, що регулюють цей процес.

Керуючись Повітряним Кодексом, можемо зазначити, що проведення розслідувань це зібрання та аналіз інформації, формування висновків, визначення причин та/або супутніх чинників, а також розроблення рекомендацій для забезпечення. Відповідно до цього регулятивного документу, проведення розслідувань авіаційних подій та інцидентів, які стосуються цивільних повітряних суден України і іноземних цивільних повітряних суден, а також порушень використання повітряного простору України, покладається на спеціалізовану експертну установу.

Аналіз поточних законодавчих актів виявив, що станом на жовтень 2023 року ми не маємо повноцінного нормативно-правового акту який регулював би питання функціонування цієї експертної установи, про яку йдеться у Повітряному Кодексі України. Дію поточної було припинено 01.01.2022 року [1]. Зовсім нещодавно Кабінет Міністрів погодився із пропозиціями Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури щодо покладення функцій державної спеціалізованої експертної установи з технічного розслідування подій на транспорті на Національне

бюро з розслідування авіаційних подій та інцидентів з цивільними повітряними суднами та щодо перейменування Національного бюро з розслідування авіаційних подій та інцидентів з цивільними повітряними суднами на Національне бюро розслідувань на транспорті, а також доручив Міністерству розвитку громад, територій та інфраструктури у десятиденний строк затвердити Положення про Національне бюро розслідувань на транспорті в установленому порядку [2]. Незважаючи на це на сайті відповідального органу міститься перелік завдань та цілей установи, також там зазначено, що національне бюро утворено з метою технічного розслідування авіаційних подій на території України та у світі з цивільними повітряними суднами, забезпечення безпеки польотів та подання рекомендацій для їх запобігання [3]. Проте, у цих правилах відсутнє посилання на те що ці правила розроблені та адаптовані саме для вищезазначеного органу.

Повернемось до специфіки проведення розслідувань у сфері авіації, розглянемо це переважно у аспекті криміналістики та криміналістичної тактики. Міжнародна організація цивільної авіації (ІКАО) публікувала міжнародні стандарти та рекомендації для своїх членів, згідно з якими авіаційні катастрофи та серйозні події мають бути розслідовані однаковою чиною. У Європі це було обов'язковим за рішенням Європейського парламенту через EU996/2010 [4]. Україна, у свою чергу, звісно затвердила ці рекомендації Постановою Кабінету Міністрів № 610 від 20.05.2022 р. [5].

На початковому етапі розслідування авіаційних катастроф роблять огляд розтросчених літаків на місці події для отримання загального уявлення ситуації. Визначається початкова точка, траєкторія польоту, розглядаються сліди на землі та об'єкти в навколишньому середовищі, визначають траєкторію літака, кут і швидкість приземлення, структурні пошкодження до моменту зіткнення. Важливо фотографувати всю територію, включаючи секції та структурні елементи літака, пульт керування, автопілот, пальні клапани, перемикачі, керуючі поверхні, сліди від вогню, сліди на землі, положення сидінь та ременів безпеки [7, с. 61].

Кобрін В. та Нечипорук Н. в своїй роботі досліджували аспекти застосування безпілотних літальних апаратів (БПЛА) або дронів на місці аварії для отримання якісних фотографій важливих деталей. Оператори БПЛА мають повний контроль над траєкторією і кутом огляду, що дозволяє розміщувати камеру в оптимальному положенні [8].

Після дослідження місця аварії проводиться судова експертиза, включаючи аналіз слідів, мовних особливостей екіпажу та

акустичних ефектів в екстрених ситуаціях для встановлення причин та наслідків аварії [7, с. 61]. Наявність слухових сигналів під час надзвичайних ситуацій може допомогти з'ясувати, що саме призвело до аварії. Судово-медичні експерти проводять ретельний аналіз умов та наслідків аварії, включаючи травми членів екіпажу і зовнішні фактори, такі як пожежа, дим, рідини та холод [8].

Молекулярно-генетичні дослідження використовуються для ідентифікації загиблих шляхом аналізу ДНК та порівняння її з генетичним матеріалом родичів. Усний матеріал слугує важливим джерелом для встановлення причин аварії, але його ідентифікація вимагає використання спеціальних фільтрів для аналізу характерних частот сигналів. Судово-медичні експерти також аналізують травми членів екіпажу, умови, в яких вони їх отримали, зовнішні фактори та інші показники, щоб встановити причину смерті та обставини аварії [9].

Таким чином, функції розслідування авіаційних подій в Україні виконує Національному бюро розслідувань на транспорті. Законодавчий аналіз показав що станом на жовтень 2023 року відсутній нормативно-правовий акт, який би регулював функціонування спеціалізованої експертної установи у сфері авіаційних розслідувань в Україні. Розслідування авіаційних катастроф включає огляд місця події, судову експертизу, аналіз мови та акустичних сигналів, молекулярно-генетичні дослідження та інші методи для встановлення причин та наслідків аварії та підвищення безпеки в авіації.

Література

1. Деякі питання Національного бюро з розслідування авіаційних подій та інцидентів з цивільними повітряними суднами: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 трав. 2020 р. № 417: станом на 1 січ. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/417-2020-p#Text> (дата звернення: 22.10.2023).

2. Деякі питання спеціалізованих експертних установ розслідування авіаційних подій та подій на транспорті: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 вер. 2023 р. № 995. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995-2023-p#Text> (дата звернення: 22.10.2023).

3. Завдання та цілі – НБРТ. *НБРТ*. URL: <https://nbaai.gov.ua/zavdannya-ta-czili/> (дата звернення: 22.10.2023).

4. What do aircraft accident investigators do and what makes them good at it? Developing a competency framework for investigators using grounded theory. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0925753517306409>

5. Про затвердження Правил та порядку технічного розслідування авіаційних подій та інцидентів у цивільній авіації: Постанова Кабінету

Міністрів України від 20 трав. 2022 р. № 610. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/610-2022-п#Text> (дата звернення: 23.10.2023).

6. Розслідування Архів – НБРТ. *НБРТ*. URL: <https://nbaai.gov.ua/enquiry/> (дата звернення: 23.10.2023).

7. Nechyporuk, M., Pavlikov, V., Ivanović, A., Filipenko, N. (2021). Forensic Science Possibilities Within The Framework Of Criminal Proceedings While Aviation Accidents (Review Article). *Archives of Criminology and Forensic Sciences*. 1(3). 56-64. DOI: <https://doi.org/10.32353/acfs.3.2021.05>

8. Безпілотні авіаційні комплекси для вирішення екологічних завдань / В.Н. Кобрин, Н.В. Нечипорук, Н.В. Кобрина. *Екологічна безпека*. 2014. Вип. 2. С. 43-50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ekbez_2014_2_9.

9. Here's how airplane crash investigations work, according to an aviation safety expert. URL: <https://theconversation.com/heres-how-airplane-crash-investigations-work-according-to-anaviation-safety-expert-113602>.

10. Current genetic methodologies in the identification of disaster victims and in forensic analysis / E. Ziętkiewicz та ін. *Journal of Applied Genetics*. 2011. Т. 53, № 1. С. 41–60. URL: <https://doi.org/10.1007/s13353-011-0068-7> (дата звернення: 24.10.2023).

УДК 341.226(043.2)

Колонська В.М., здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Гольдберг Н.О., к.ю.н.

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ БЕЗПЕКИ В АЕРОПОРТУ

Впровадження заходів безпеки в аеропорту є основним аспектом забезпечення безпеки пасажирів та персоналу. Ці заходи включають різноманітні процедури та технології, які мають на меті запобігання небажаним подіям та забезпечення безпеки польотів. Забезпечення повітряних перевезень пасажирів, вантажів і пошти залишається актуальним і сьогодні. На законодавчому рівні розроблені та закріплені авіаційні правила «Інструкція з організації та здійснення контролю на безпеку в аеропортах України»

Пасажири та їхній багаж підлягають обов'язковій перевірці перед посадкою на літак, це включає перевірку документів, проходження металодетектора та рентгенівського сканування багажу. Аеропорти мають системи контролю доступу, які обмежують доступ до обмежених зон, це включає використання пропусків, біометричних систем та відеоспостереження. Також вони використовують різні технології для виявлення заборонених предметів, таких як зброя або вибухові речовини, це можуть бути ручні металодетектори, сканери